

September 2004

2004. aasta esimene sügiskuu sarnanes eelnenud suvekuudega: sadas palju ning õhusoojuse üle ei saanud nuriseda. Võiks isegi öelda, et oli päris lämmi: Tartumaal on viimase poolsajandi jooksul vaid 5–6 mihkkuluud olnud soojemad.

Kogu Eesti ala keskmiseks õhutemperatuuriks arvutati meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis 12,5° – ligi kaks kraadi enam pikaajalisest keskmisest ehk normist. Et meri sügiseti töötab soojaveboile-rina, siis pole ime, et kõige kõrgemad temperatuurinäitajad saadi saartelt (Vilsandil 14,7 ja Ristnal 14,4°). Pandivere kõrgustikul oli märksa jahedam: kuu keskmine temperatuur oli seal 11,8° ümber.

Kõige mõnusam aeg oli kahtlemata kuu keskpaik: kolm kraadi soojem tavalisest. Ka vihma tuli mõistlikult ehk normi piires. Maksimumtemperatuuriks mõõdeti sel perioodil: 22° Mustvees 11. kuupäeval.

Kui mõnel aastal algab öökülma-de aeg juba augustis, ja mis veelgi hullem – ka lumi sajab maha (nagu 1978. aastal septembri lõpus), siis aastal 2004 sai õiteilu imetleda kuu lõpuni. Esimene, mitte kuigi kõva sügiskülm registreeriti 9. septembri hommikul, kui Türil langes õhutem-peratuur 2 cm kõrgusel, kus on kõige jahedam, 3,2 miinuskraadini. Lääne-Nigulas oli -2,3, Kuusikul -1,8 ja Jõgeval -1,5°).

Kogu Eesti keskmiseks sademete-hulgaks rehkendati täpselt 100 mm,

20 mm enam kui eelmisel kuul. Tavalisest ligi kaks korda rohkem sai vihma Jõhvi (157 mm) ja Narva-Jõesuu (137 mm) kant, normist vähem aga Hiiumaa (Ristna 52 mm).

September jääb meelde ka kui tormine kuu. Isegi Tartumaal, sügaval sisemaal, ületasid 17 päeval tuulepuhangud 10 meetrit sekun-dis. Mitmel korral kõmises kōu ja ra-bistas rahetki.

Ka mujal oli ilmaelu rahutu. Vaik-se ookeani lääneosa 18 taifuunist ründas Jaapani saarestikku rekord- darv: seitse suurtormi. Viimane neist, Meari (korea keeles 'kaja') tappis vähemalt 19 inimest, vihma sadas kohati Eesti aastane kogus – 600 mm!

Viimase 15 aasta rängim uputus tabas Bangladeshis. Ööpäevasteks sademetehulkadeks mõõdeti seal 250 kuni 340 mm. Pealinna Dhaka tänavad oli paksu veekihi all.

Rohkem kuulsime-lugesime or-kaanidest Atlandil. Kuue nädala jooksul tabas ilusa ilma poolest kuulsat Florida osariiki neli võimsat orkaani, neist oli Ivan Julm viienda ehk kõrgeima kategooria vääriline.

Kõige enam tappis elanikke aga Jeanne: Haitil üle 2000. Kõik selle orkaanide hooaja (1. juuni – 31. november) suurtormid paistavad silma oma aeglusega (13–15 km/h). Sestap on neil küllalt aega ka vee kallamiseks ehk siis uputamiseks. Mõnel riigil vedas eriti kehvasti. Haiti alles toibus neli kuud varem neid tabanud üleujutusest, kui Jeanne kallale tuli.

Oktoober 2004

Oktoobri-le on antud palju nimesid: lehevarisemisekuu, porikuu, rooja-kuu, rehekuu. Kõige tuntum on ta siinmail aga muidugi viinakuu nime all. "Hallo, viin!" tervitasid me esi-vanemad oktoobri saabumist. Nii nagu saun, on ka see sõnapaar jõudnud, küll *halloweeni* kujul, laia maailma. Nüüd on juba raske Lään-es selgeks teha, et õieti peaks pi-dama toda kõrvitsapidu hoopis esi-mesel kuupäeval, viimasele jäägu aga *ciaoweeni* või *by-by-weeni* päev.

Kuu sai teatavasti oma rahvapää-rase nime sellest, et kütteperioodi hilise alguse tõttu tuli sooja saami-seks alkoholi tarbida. Põhjusti viina viskamiseks oli muidki: algas pime, porine ning jahe aeg, oktoobrirevolu-tsioon jms.

Oktoobrikuuga seoses tuleb meelde veel teinegi võimalus ära-tada maailmas laiemat tähelepanu. Jälle pean tsiteerima Tammsaaret: "Kui tahame kellegi silmas midagi maksta, peame olema rahvuslikult omapärased." Kõlab kui üleskutse luua uusi traditsioone.

Oktoobri keskmiseks õhutempe-ratuuriks arvutati Eesti meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis aastal 2004 6,3°, mis on normist ligi poole kraadi võrra kõrgem näitaja. Nagu ikka sügiseti, oli soojem saartel (Sõrves 8,8°), Pandivere kõrgusti-kuu aga märksa jahedam (Väike-Maarjas 5,4°).

Ei tulnud meie maile ei säherdust külmalainet nagu kahel eelmisel

aastal, kui lund sadas lausa talvise mahus, nüüd sai näha vaid lörtsisadu. Ja kõige külmemalgi hommikul ei langenud õhutemperatuur alla -4,7 kraadi.

Teisalt – oodati ka vananaistesuve. Seegi jäi saabumata: ei olnud sellist pikemat perioodi, kus ööd on külmad, päevad aga päikeselised ning suviselt soojad. Korra küll tõusid temperatuuri näitajad 18 kraadini. Ja Narva sai uueks kuu soojarekordiks 13,6°. See oli ka kõik.

Seevastu 1982. aastal püsis 17-kuni 24-kraadine õhusoe septembri ja oktoobri vahetusel tervelt kolm nädalat.

Vihmanorm sai ilmataadil seekord täpipealt täis: 67 mm riigi

keskmisena. Puudu jäi saartel (Ristnas 45 mm ehk 64%), heldemalt jagati taevamärga Tallinnale ja Viljandile (90 mm). Nagu juba maist alates on tavaks olnud, sadas põhiline hulk vihmast just kuu viimasel kolmandikul. Mitmel korral sai ka pikse paukumist kuulda – mitte just sage nähtus hilissügisel. Hoopis tavalisem on viinakuule aga see, et harva saab selget päeva näha. Päikespaiste kestuseks mõõdeti Tõraveres 67 tundi normikohase 80 asemel.

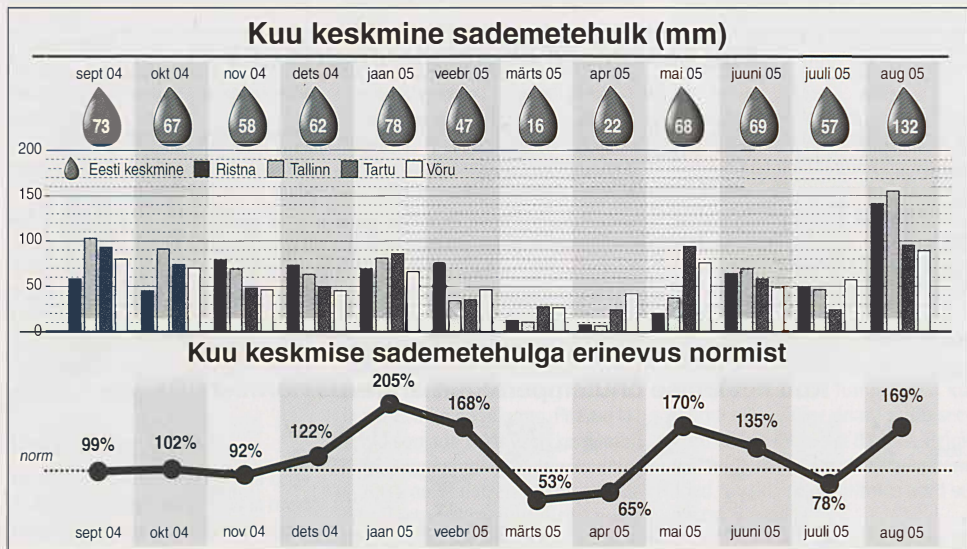
Kui september paistis Atlandil silma orkaanide poolest, siis järgmine kuu oli Vaiksel ookeanil õige taifuunine. Kokku materdas Jaapanit kogu aasta jooksul aastal juba 10 suurtormi – rekordary! Viimased,

Ma-on (hiina k 'hobuse sadul') ja Tokage (jaapani k 'sisalik') tapsid üle 90 elaniku. Tokyos sadas ööpäeva maha 256 mm, kuu norm on 194 mm.

Austraalias sai Victoria osariik uue oktoobri kuumarekordi 40,2°. Viinakuule sobivaid kraade mõõdeti paljudes troopilistes piirkondades, Siberis ja Põhja-Kanadas olid numbrid samad, ainult et miinusmärgiga.

November 2004

November, talvekuu, tõi kaasa kellele ootamatu, kellele oodatud lume. Harva, kui kogu Eesti saab korraga valge rüü. Viimastel kuu päe-

vadel oli paks lumi maas lõunapoolsetel kõrgustikel (ligi 30 cm!) ehk siis seal, kus see peaks talviti ka olema, aga ka Järvamaal (25 cm) ja isegi saartel. Ruhnul oli paar päeva isegi meie kõrgem talvisema olekuga paik: kadripäeva järel sai ta 28 cm kõrguse valge mütsi.

Vanarahvas jälgis novembris hoolega ilmanähtusi mardi- ja kadripäeval. Seekord ei külmetanud ei mardil varbad ega kadril küüned. Seepärast oli arvata, et jõulude paiku ei peaks nagu suurt külma kallale tulema. Hullud pakased ähvardasid küll mitmel korral sisse murda, kuid ähvardustega õnneks asi piirduski.

Esimene kümpäevak oli päris soe – rohkem kui kraadise keskmise kõrgema temperatuuriga (Tal-

linnas 5,1°). Ka päikest oli näha tavalisest enam ja vihma või lobjakat tuli samuti vaid paaril päeval.

Kui teine kolmandik kuust oli lõunapooligas mõttes tavaline, vahel ainult tuulisem, siis Lääne- ning Põhja-Eesti said tunda tõelisi sügüstormisid. Sünoptikud puistasid tormihoiatusi nagu käisest.

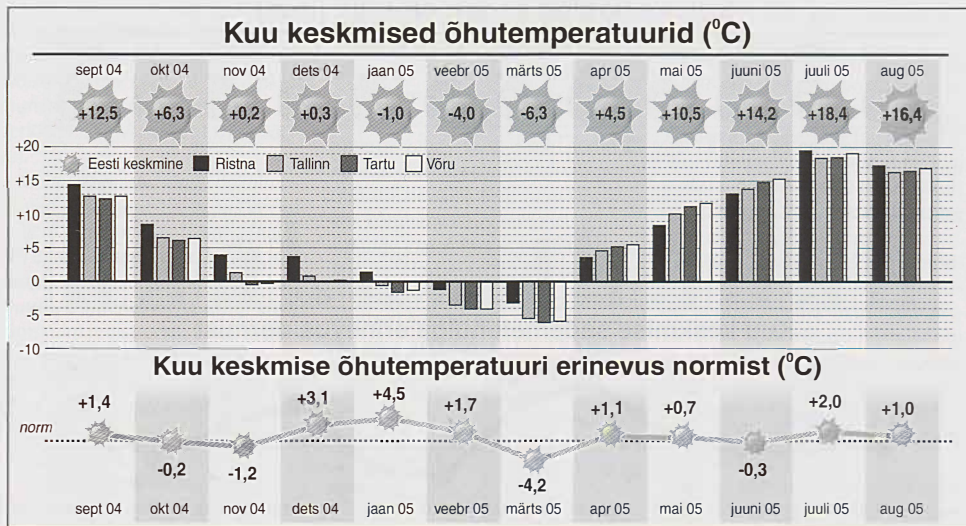
"Tuuletaat see tõstab tiibu, tormilell on õues ju..." – too vana lastelaul kõlbas esitada pea üle päeva. Tugevad tormid möllasid nii 12., 15. kui 18. novembril. Vist veel tihedamini. Iiliti puhus tuul 25 kuni 27 m/s, isegi kaugel sisemaal oli ta kaunis vinge: 16–18 m/s.

Õnneks ei jõudnud meieni see päris orkaan, mis rappis kõvasti Taanit ja Saksamaad (puhanguis

35–39 m/s!). Aga ikkagi olid sadamates väiksemad laevad paigal, maal takerdusid autod hangedesse, elektriliinid olid katkenud. Lumme uppus nii Kuressaare kui Tallinn. Lume, lõrtsi ning vihma sekka tuli kohati isegi kõva rahet, mis olevat "talvilja peesse keerand kui pootsmanni suivilja", nagu kommenteeris üks läänemaalane.

Kui teine dekaad oli õhutemperatuurilt normilähedane, siis viimane kuu kolmandik oli külm. Viimase poole sajandi jooksul on Tartumaal vaid kuuel aastal olnud novembri lõpp külmem. Mitmel ööl langes temperatuur õhus 20 miinuspärgala lähedale.

Kui meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis tehti kokkuvõtteid,

	MAKSIMUM- TEMPERatuur	KUUPÄEV/ JAAM	MIINIMUM- TEMPERatuur	KUUPÄEV/ JAAM	MAKSIM SADEMED ÖÖPÄEVAS	KUUPÄEV/ JAAM
Sept 2004	22 °C	21./Türi	0 °C	9./Kuusiku	40,6 mm	25./Türi
Okt 2004	18,1 °C	6./Valga	-4,7 °C	12./Kuusiku	25,6 mm	23./Viljandi
Nov 2004	11,0 °C	1./Ruhnu	-19,3 °C	25./Jõgeva	14,6 mm	16./Türi
Dets 2004	8,3 °C	7./Ristna	-15,4 °C	25./Jõhvi	18,1 mm	31./Sõrve
Jaan 2005	9,2 °C	11./Valga	-24,3 °C	30./Võru	24,0 mm	9./Tartu
Veebr 2005	3,8 °C	11./Ristna	-23,5 °C	25./Jõgeva	8,0 mm	11./Türi
Märts 2005	11,0 °C	25./Türi	-27,8 °C	11./Jõgeva	14,0 mm	8./Tartu
Aprill 2005	19,7 °C	15./Valga	-7,3 °C	22./Jõhvi	14,0 mm	10./Viljandi
Mai 2005	29,2 °C	24./Võru	-2,3 °C	2./Lääne-Nigula	30,0 mm	14./Tartu
Juuni 2005	27,6 °C	25./Võru	0,2 °C	3./Kuusiku	42,0 mm	13./Jõhvi
Juuli 2005	30,7 °C	11./Ristna	4,7 °C	3./Jõgeva	38,0 mm	23./Kihnu
Aug 2005	27,1 °C	9./Narva-Jõesuu	4,4 °C	18./Jõgeva	52,0 mm	9./Virtsu

selgus, et kogu Eesti territooriumi keskmiseks õhutemperatuuriks saadi novembris 0,2° (norm 0,7°). Kõige soojem oli Vilsandil (4,2°), kõige jahedam talvisel külapoolusel Jõgeval (-0,8°).

Sademeid tuli parajalt ehk 56 mm, viiendiku võrra sai enam Hiiumaa (76 mm), sellest kaks korda vähem Võru.

Tugevad tormid ei möllanud vaid maa peal. 8. kuupäeval algas atmosfääris magnetitorm, mille taolist pole mitu kuud tunda olnud. Geofüüsikud liigitasid ta ekstreemsete ehk kõige võimsamate hulka. Küllapoleks me taevast olnud ka virmalistest kirju, kui vaid tihedad pilved ees poleks olnud. Neid registreeris vaid Tõraveres asuv magnetomeeter.

Detsember 2004

Jah, tuline õigus oli sel Rooma keisril, kes ütles: ajad muutuvad ja meie koos nendega. 13. detsembri hommikul

kostis raadiost: "...aga seda pakast pole enam kauaks!" Kraadiklaas akna taga näitas 6 miinuspälgalat. Millal jälle soojemaks läheb? küsis jõulude ajal üks lehemees.

Kas tõesti on möödas need ajad, kus koolilapsed nautisid külmapühi maal -25°, linnas 5 kraadi madalama temperatuuri korral? Ja normaalseks peeti praegusest 4 kraadi külmema ilma? (Klimatoloogiliseks normiks ehk pikaajaliseks keskmiseks loetakse vähemalt 30 aasta andmete alusel rekorditud ilmanäitajaid).

Hinnatundlikele seniorkodanikele oli soe jõulukuu igati konti- ja taskutööda, samas - niiske ilm ja null kraadi lähedane temperatuur teevad teed vesiseks ning libedaks. Ja panevad nina tilkuma. Pisikud lassevad soojaga teatavasti kergemini ringi.

2004. aasta detsembrikuu oli näiteks Tartus temperatuurilt nullis (0°), s.o 4 kraadi keskmisest soojem.

Sulailmasid oli tervelt 22! Ja veel: alates 1950. aastast on esimese kümme päeva kuus õhk olnud soojem vaid 7 aastal. Sajandi viimase aasta lõpp oli mäletatavasti veelgi lähem: siis polnud poole detsembri ühtegi öökülma! (Võrreldes: esimene dekaad 2000. a 5,3°, tänava 1,3°.)

Kui meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis riigi keskmised ilmaandmed kokku arvati, selgus, et jõulukuu keskmine õhutemperatuur oli 0,3° ehk 3,7 kraadi tavalisest soojem. Külmem oli nagu ikka Pandivere kõrgustikul (Väike-Maarjas -0,8°), soojem saartel (Vilsandil 3,9°).

Sademeid kogunes kogu kuu vältel keskmiselt 62 mm (norm 50 mm), seda nii lume, lörtsi kui vihma näol. Kõige enam sadas seekord Lääne-Nigulas: 83 mm, Peipsi äär sai vett aga kaks korda vähem. Jõed tõusid, ei tea mitmes kord sel aastal, üle kallaste.

Raskelt kogutud lumi, mida oli

kuu algul päris kenasti, kadus sooja vihma ning tuule mõjul kiiresti, 7. kuupäeva paiku oli pea kõikjal plats jälle puhas. Täpselt nagu lõunapoolkeral: ka seal läheb vastu suve soojemaks. ("Jah, kevad murab raginal sisse!" nentisid lõunapoolusel pingviinid, kui õhukülm tõusis –55 kraadilt –40°-ni.)

Jõulude lähenemisel tekkis inimestel jällegi huvi lume vastu. Eestlastele teatavasti ei piisa paarist lumehelbekesest 25. detsembri hommikul, et nimetada pühi valgeks, nii nagu seda tehakse brittide maal. Meie maa peab ikka korralikult lumega kaetud olema, vähemalt kui USA-s: ühe tolli jagu. 18. detsembril hakkaski lörtsi sadama ning paari päeva pärast võis juba igas kandis lund leida. Põhja pool paarikümne, saartel paari sentimeetri ümber.

Jõulud peaks olema üldine rahuaeg, kuid et nad on sattunud talvise pööripäeva lähedusse, siis on vaikust raske leida taevaski. Detsember oli Eestis pööraselt tuuline, sagedased tormid tipnesid 22. kuupäeval orkaanilähedaste puhangutega. Edasi mängis ilmataat mõnel päeval lahket jõuluvana.

Agas mitte kõikjal. Prantsus- ja Saksamaa said pärast 1999. aasta Lothari-nimelist jõulutormi uuesti tunda tuule jõudu. Juba nädal enne pühi pidi pool miljonit peret istuma küünlavalgel ning ootama liinide parandajaid.

Esimesel pühäl lõdisesid tuhanded autosõitjad USA-s, kus lund tu-

li nagu kotist põhjapiirilt Mehiko laheni välja: teed olid kapitaalselt umbes.

2003. aasta 26. detsembril vapustas Iraani Bami linna võimas maavärin, täpselt aasta hiljem, tunni pealt, hukkusid aga kümned tuhandet inimesed India ookeani äärses maades tsunami tõttu.

Hindust Kanada seismoloog T. S. Murty on aastaid püüdnud saavutada, et ka India ookeani riikides loodaks tsunamide eest hoiatamise süsteem. Pole õnnestunud. Keeldumise põhjus: liiga kallid ning pealegi võib süsteem anda palju valehäireid! Viimased aga pärsiks turismimajandust.

Valitsuste väited, et piirkonnas pole juba 300 aastat tsunamisid esinenud, pole just õiged: ainuüksi möödunud sajandil loendati neid seitse. 1941. aastal ründas India rannikut poolteise meetrine laine, tunduvalt võimsam, tõeline 11-meetrine hiidlaine aga 4 aastat hiljem. Muide, esimene teadaolev selle kandi tsunami olevat räsitud Makedoonia Aleksandri laevastikku kaugel 326. aastal eKr.

Jaauanar 2005

Jaauanari ilma meenutades tuleb muidugi alustada Eesti kliima ajalukku minevast Vesisest pühapäevast, s.o 9. jaauanari suurtormist ning sellega kaasnenud uputusest.

Mõnes mõttessarnaneb meie looduskatastroof India ookeani tsunamiga: mõlemal juhul kulub kahjude kokkuarvamisele veel palju aega.

Peale selle äratasid mõlemad laialdast üldsuse tähelepanu: miks ei suudetud inimesi hoiatada (Aasias üleüldse, meil aga arusaadavas vormis)? Kas oli see tingitud asjaolust, et tsunami tõttu hukkus palju eurooplasi? Või et meie kandis oli seekord ka rikastel katus pea kohalt läinud ning vesi ahjus? (Rannaladel on ju viimastel aastatel eluolu järsult muutunud: vanasti pesitsesid odavatel veeäärsetel maalappidel vaesed, nüüd aga varakaimad kodanikud.)

Või oli torm erakordne?

Tuul oli tõesti väga tugev, puhanguiti orkaani jõuga: Kihnu saarel küündisid ilid pühapäeva varahommikul 38 meetrini sekundis, keskmiseks tuule kiiruseks mõõdeti 25 m/s. Orkaaniks loetakse tormi, kus keskmine tuulekiirus ületab 32,7 m/s.

Eestis oli viimati sarnane möll 23. jaauanaril 1995. a, see laastas vaid saari. Tugevaim tuul aga mõõdeti 2. novembril 1969 Ruhnul: puhangutes 48 m/s.

Miks siis nüüd tekitas too hermafrodiitse nimega torm (Kesk-Euroopas Erwin, Skandinaavias Gudrun) sellise kahju? Erakordne oli muidugi veetaseme tõus Pärnemaal. Uueks ametlikuks rekordiks mõõdeti sel alal 275 cm üle Kroonlinna nulli ehk pikaajalise keskmise. Seega ulatus tormilaine ehk ajuveisi ligi 20 cm kõrgemale kui varasematel uputusaegadel.

Peale rannikualade ja saarte murdus palju metsa ka sisemaal, sest tormituuled ulatusid kaugele

Jaauaritoru sundis korraldajaid ära jätma Otepääl peetud mürdmaasuusatamise MK-etapi teise päeva võistlused, kuid ei mürdnud andunud suusafänne.

(Viljandis oli iilituule kiirus 29 m/s). Palju kuuski lihtsalt juuriti välja, sest muld oli vihmast läbi vettinud.

Nüüd vastus küsimusele: miks uputas just Pärnut, Kihnut, Ruhnut? Võimalikud põhjused on järgmised.

1. Kuurordi linnasid ei hoolinud ilmajaamast ning saatsid ta paar kuud tagasi kaugele sisemaale. Ja meri läks järele.

2. Eurosentide kujunduse võistlusele tunnustati võitjaks töö, kus Eesti kaardil puudusid peale Petserimaa ka nimetatud väikesaared! Ning meri võttis selle teadmiseks.

USA-s evakueeritakse orkaanide eel miljoneid elanikke. Pahandust

on palju, kui see osutub asjatuks – torm kas muudab suunda või osutub ennustatust nõrgemaks. Näiteks Hawaii maksab üks tsunami valehäire 30 miljonit dollarit! Nii et tuleb valida... Michael Phelps USA ilmateenistusest: „Kui te teete läbi evakuaatsiooni ja orkaan tuleb oodatust kergem, siis tänage jumalat ning valmistuge järgmiseks!”

Kas oleks Pärnu linnavalitsus täitnud liivakotte, kui oleks 3 päeva varem teada saanud, et veetase tõuseb 275 sentimeetrit? Kas oleks suudetud inimesi veenda kodudest lahkuma?

Õnnetustest õpitakse: järgmisesse tormihoiatusse suhtuti juba tõsi-

selt. Õnneks taltus 13. jaanuaril Põhjamerel märatsenud veelgi hullem torm (40–56 m/s!) enne meieni jõudmist (Vilsandil oli tuul vaid 24 m/s).

Paljudes tekitab looduse stiilia mitte hirmu, vaid uudishimu. USA-s saab tornaadode läbi inimesi surma sageli just pärast hoiatusi: pöörsed lähedavad pöörsed filmima!

Igatahes oli ilmataadil seekord tõsine kavatsus Eesti ära uputada. Samal ajal, kui meri tungis läänes peale, sadas ülalt tonne vihmavett või lörtsi. 9. jaanuaril tuli Tartus vihma 24 mm, kogu dekaadi jooksul aga rekordiline 55 mm, s.o 5 korda normist enam!

Eesti keskmiseks sajukoguseks jaanuaris arvutati meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis 78 mm (norm 38 mm). Tartu, Türi ja Viljandi said taevamärga 2,5 kuni 3 korda keskmisest rohkem. Sestap ka jõed tõusid sängidest välja.

Ja teine näärkkuu eripära: soojem on olnud kuu algus vaid kaugel 1930. aastal. Kogu jaanuari keskmine õhutemperatuur oli tänava vaid –1° ehk ligi viis ja pool kraadi kõrgem normist.

Hirmuga ootas G. W. Bush ilmateadet 20. jaanuari, oma inauguratsioonipäeva kohta. Üks selle tähtsa päevaga kaasnevaid traditsioone on aastaid olnud sant ilm.

Mõni kurb näide. 1841. aastal luges William Harrison pikka kõnet paljapäi vinge tuule käes, paari päeva pärast haigestus ning kuu aja pärast heitis hinge. Halvasti lõppes

12 aastat hiljem F. Pierce'i ametisse astumine. Lõrtsi käes sai külma lahkuva presidendi proua ning suri varsti. Reagani teine paraad jäi ära, sest külma oli 19 kraadi. Lincolnil ei vedanud üldse: esimesel korral oli tolmutor, teisel jäid marssijad mutta kinni.

Praegusel presidendil vedas: ilm oli küll vilu (+1,7°C), aga pääseti mõni päev hiljem kohale jõudnud lumemöllust.

Veebruar 2005

Veebruar on tavaliselt kõige külmem kuu. Et ta on (või vähemalt peaks olema) ka kõige lumisem kuu, siis on ka suusamaratonid kavandatud tollesse kuusse. Õeldakse ju, et madisepäeval on pool lumest veel taevas. Paljudel talvedel see sinna küll jääbki.

2005. aasta küünlakuul ei pidanud Eesti rahvas väga veebruari üle nurisema: lund oli, paukuv pakane puudus – vaid madisepäeva järgsel ööl vajus piiritusesammas kraadiklaasides 20 miinuspügalast madalale.

Kui kuu lõpul meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis tehti ilmanäitajatest kokkuvõtteid, selgus, et läinud veebruar (keskmine õhutemperatuur –6,9°) oli küll kolme kraadi võrra külmem mullusest, aga normiga võrreldes vaid mõni kümnendikraadi jahedam. Külmemad kohad olid Ida-Eestis (Jõgeva –8,2°), palju soojem aga mere lähedal (Ristna –2,1°).

Kõige kõrgem temperatuur, kõik-

jal üle nulli, oli 11. kuupäeval (0,6° Jõhvis kuni 3,8° Ristnas), s.o kaks päeva enne Tartu maratoni. Kas tõesti kavatses ilmataat suusahuvilistele kokku keerata samasuguse käki nagu mullu või aastal 2002? Seekord ähvardas suurürütuse nurjatahoopis lumemaru. Kuna läänepoolsed naabrid olid juba püstitädas mölluga, siis anti ka meie maale hoiatus tugeva lumesaju võimaluse kohta.

Maratonipäeval puhuski lõunas isegi ennustatust tugevam tuul (17–19 m/s), külma oli keskpäeval 3° ümber. Tuisk oli küll ving, kuid alla sadava lume kogus õnneks kardetud väiksem.

Kogu veebruari sademetekogus, s.t sadanud lumi, kui ta üles sulatada, oli Eesti keskmisena vaid 13 mm ehk pool normist (pikaajalisest keskmisest). Pealinna ümbrus sai vahepeal kõige paksema lume (üle 25 cm), hiljem Lahemaa (37 cm). Ei ole just sageli talvesid, kui kogu riik on lumega kaetud nagu 2005. a küünlakuul.

Märts 2005

Kevadeootus on põhjamaa inimesele üks suuremaid ootusi. Õhkab ju laulusalngi: jäävabaks Eesti meri, jäävabaks Eesti pind! Tänavu ei olnud meri nii hullult jääs kui kaks aastat tagasi, seevastu oli märtsis lume laekumine prognoosidest tunduvalt parem, nagu ütlevad poliitikud. Vähe on aastaid, kus paastu-kuul kogu riik on lumekatte all, ja see püsib pea aprillini välja. Kõige

kauem oli valge mauri nägu Haanja kõrgustikul, seal kasvas lumekiht vahepeal isegi 41 cm paksuseks, palju ei jäänud maha ka Peipsi põhjapoolne osa.

Õeldakse, et vanasti oli rohi rohelisem ja lumi valgem. Peale selle oli viimane ka paksem: Tartu Toomemäel mõõdeti 103 aastat tagasi märtsis kohalikuks rekordiks 88 cm! Raske uskudagi. (Samuti on Eesti rekord –97 cm – saadud kauges veebruaris 1924 Virumaal Pagaril.)

2005. aasta märtsikuu kõige suurem eripära oli aga tema esimese poole erakordne jahedus. Meie külmapiiruse Jõgeva vaatlusrea 80 aasta jooksul on pakaselisem olnud vaid 1942. ja 1987. aasta 1.–15. märts (vastavalt –14,6° ja –13,4° tänavuse –11,6° vastu).

Edasi ilmataat leebus ja keeras soojakraani terakese valla. Kogu kuu keskmise temperatuuri poolest jäi näiteks Tartu "möödik" (näit –mittepoliitiku keeles) –6,1° 139-aastasest vaatlusreaskülmuselt alles 17. kohale: 1917 (–10,8°), 1942 (–10,1°), 1952 (–10,0°) jne.

Kuigi veebruar oli märtsist külmem, mõõdeti kogu talve madalaim õhutemperatuur just talve lõpul: Jõgeval 11. märtsi hakul 27,8 miinuskraadi.

Tollesama päeva hommik äratas ka pealinnas elavat tähelepanu –õhk all-linnas oli saastast paks. Sääraast nähtust kutsutakse meteoroloogias inversiooniks (ladina keeles *inversio* – 'ümberpööramine'): õhkkonna kõrgemad kihid on alumistest

20. aprill 2005. Tartus sadas sel päeval tihedat lund. Ilmavana Ain Kallis arvab, et selles ei olnud midagi eriskummalist.

soojemad, tavaliselt on vastupidi.

Kõiki muidugi huvitab, kas siis tollel nädalalõpul läks võimuhtlus Toompeal eriti ägedaks. Ei – seekord mattis rahva hinge hoopis päris sageli pakaseliste ilmadega tekkiv ilmaolukord, mil suits ja muud gaasid ei taha kuidagi ülespoole tõusta ning vajuvad külmema maapinna lähedale maha. Sel hommikul oli ka maakotlades õhus näha halli suitsukihti mõnekümne meetri kõrgusel hõljumas.

Sarnasesuduga (suits + udu) paistavad enam silma just suurlinnad. 1952. aasta detsembris ei jätkunud Londonis ei lilli ega kirste – sudu tõttu suri umbes 4000 elanikku,

põhiliselt lapsed ja vanurid. Diagnostika: bronhiit või kopsupõletik.

Kogu Eesti territooriumi keskmiseks õhutemperatuuriks märtsis arvutati $-6,3^{\circ}$, mis on kolm kraadi normist madalam. Jõgevamaa oli kõige jahedam kant ($-7,3^{\circ}$), saartel püsis ilm märksa soojem (Vilsandil -3°).

Sademetest pooltest jäi märtsi kraadidele kõvasti alla: sadas vaid pool normist ehk 16 mm. Normi said täis Jõhvi ja Võru (27 mm ümber), Raplamaa ei saanud pea midagi (3 mm).

Astronoomiline kevad algas sel aastal 20. märtsil kell 14.33, klimatoloogiline päriskevad (õhutemperatuur püsivalt üle 5°) aga Tartumaal 3. aprillil.

Aprill 2005

Et klimatoloogia kuulub looduse ja täppisestaduste hulka, võiks öelda: tänavune aprill pakkus õhutemperatuuri osas nelja koma viit (mitte üht koma teist). Just niisugune arv leiti Eesti keskmiseks kuu temperatuuriks olevat.

Paljud panevad imeks, et näitaja sai üle kraadi kõrgem normist ehk pikaajalisest keskmisest. Inimestel püsib ju paremini meeles lähimenevikus kogetu. See, et kuu esimene pool oli 2–3 pügala jagu normist soojem, jäi õieti tähele panemata. Eriti põhjarannikul elajatele tundus lausa uskumatuna, et mitmel päeval võis lõunapoolsimates maakondades päevitada! Õhk soojenes seal 15. ja 16. aprillil ligi 20 kraadini ning ultraviolettkiirguse indeks küündis mõõduka 3,5-ni.

Edasi näitas aprill oma tõelist pälet. "Poleks see ju õige jürikuu, kui ilm sujuvalt ja kindlalt sooja suunas liiguks," kommenteeris ilmakäiku sünoptik Taimi Paljak. Paar päeva pärast soojalainet tuli arktiline külmapahvak. 21. aprillil sadas jälle talvist kraami – lund ja lõrtsi. Idapoolne Eesti mattus paariks päevaks kuni 10-sentimeetrise lumekihi alla.

Oli see sadu midagi eriskummalist? Ei olnud, viimase 20 aasta jookul pole me siinmail vaid neljal korral aprillilund näha saanud. Aga ikka tuleb ta uuel ja ootamatul moel. Nagu valitsuski, mida sarnaselt ilmaga alatasa kirutakse, nägemata positiivseid arenguid. Jürikuist lund näiteks võib arvestada tasuta väe-

tise eest. (Muide, mis on ühist Bill Gatesil ja valitsusel? Nad mõlemad lubavad oma vead parandada järgmises versioonis.)

Aprilli seekordne versioon pakkus paiguti põnevust ka tavainimesele. Rüsijää nähtus Võrtsjärve põhjaosas hooneid paigalt, Keila elanikele näidati varajast vikerkaart, 11. kuupäeval (nagu aasta varemgi) möllas Tartumaal äike. Viimase ilmanähtusega oli lugu säherdune: vaevalt said õhtused televaatajad poliitikute klemmist vaadates ohata: "Jumal, sa näed ja ei mürista!", kui kärgataski pikne.

Kui klimatoloogid tegid kuust kokkuvõtteid, siis selgus, et kõige soojem oli Võrumaal (5,5°), märksa jahedam püsis ilm saartel (Ristnas 3,6°).

Sademeid tuli kesktlääbi 22 mm, mis teeb vaid 60% normist. Tallinn jäi seekord päris kuivale oma napilt 6 millimeetriga, plaani ületasid vaid Võru ja Viljandi (42 ja 36 mm). Nii et oli soojapoolne kuiv aprill. Kõige rohkem kasu lõikasid Lõuna-Eesti inimesed, sest vanasõna ütleb: kui enne jüripäeva käid särgiga, siis pärast jaanipäeva oled juba kasukas!

Mai 2005

Raske uskuda, aga lehekuu oli temperatuuri poolest kokkuvõttes päris keskmine. Mai kaks esimest kümpäevakut olid normist ehk pikaajalisest keskmisest kõvasti maas, kuu lõpukulmandik oli aga nii soe, et kompenseeris kõik puudujäägid.

Võrdluseks: 1998. aasta mai oli keskmise õhusoojuse poolest pea samasugune, ainult et kõik oli vahetuses: kuu algus oli suviselt palav, lõpp seevastu külm. Siit moraali, et ainult keskmiste näitajate alusel ei tasu ka ilmataadi töötulemusi hinnata.

Juuni algul saab teha kokkuvõtteid samuti kogu kevadest – meteoroloogilisest kevadest, mõtlen. Teatavasti kestab viimane märtsist maini, klimatoloogilise kevadega on asi keerulisem, see algab, kui ööpäeva keskmine temperatuur püsivalt ületab 5°. Selliseid päevi oli aprilliski juba 14. Ainult et kevadpäevad Tartu tudengitel olid kõledavõitu – ilma poolest. Emajõel ja –jões toimunud võistlused olid paljudele karmiks katsumuseks, sest vee temperatuur püsis vaid 8 kraadi ümber.

Vahel hilinevad mitte ainult aja-, vaid ka puulehed. Mõnes Eesti kandis oma paar nädalat. Õnneks tänavu mais öökülmad sisuliselt puudusid, viljapuud ja –põõsad said rahulikult õitseda. Ainult et kogu õiteilu tuli kuu lõpus korraga kätte.

Kui esimese ja teise kümpäevaku keskmised temperatuurid olid normist vähem umbes poolteist kraadi, siis kuu lõpukulmandik oli üle 2,5° soojem. Suvi, s.o aeg, kui keskmine ööpäeva õhutemperatuur ületab 13°, kestis Tartumaal 21. kuni 30. maini. Edasi keerati ilmaküte jälle koomale.

Kogu Eesti territooriumi keskmiseks õhutemperatuuriks arvutati

mais 10,5°, seega 0,5 kraadi normist enam. Kõige soojem oli Võrus (11,7°), kõvasti külmem aga saartel (Ristnas 8,4°).

Sademeid, seekord vaid vihma ja rahena, õnneks mitte lumena, saadi riigis keskmiselt üle poolteise korra normist rohkem ehk 68 mm. Kui Vilsandi saar jäi üpris kuivaks (7 mm), siis Tartu ja Jõhvi ümbrus sai rikkalikult kastetud (100 mm). Loodusuurijate Seltsi ilmahuviliste saadetud andmed näitasid veelgi kopsakamaid veekoguseid: Tartumaal Luunja-Lohkvas 127, Mellistes 121 mm!

Mai 2005 ei paistnud silma mitte niivõrd päikese, kuivõrd äikesega. Esimest oli Tartus näha 198 tundi ehk 80% normist, teist said mitmel korral tunda tuhanded elanikud. Piksetormid mürdsid puid, elektriliine, panid hooneid põlema ning hirmutasid inimesi. Üks pauk pealinnas lõi mitu raadiojaama tunniks tummaks!

Äikesepilvede all esines ka trombe-tornaaosid (Pärnumaal Talis ja Tartumaal Mellistes).

Kui äike tegi pahandust vaid mõnes riigis, siis erakordselt tugev päikesetorm mõjutas 15. mail kogu maakera. Maapealset ja kosmoses lendavat aparatuuri seekordne magnetnorm õnneks ei rikkunud. Meie tähetargad ja nõiad märkisid aga, et sel päeval olid Eesti inimesed aldid nutma, esines uimasust või vastupidi, agressiivsust.

Kui magnetnormi mõllu enamik elanikke ei pannud täheleki, siis

Mai algus 2005. Paadiralli Emajõel. Külm küll, aga mis siis. Ega tudengitel kevadpäevad pidamata jää.

kuulõpu selgemate ilmade aegu said kümned tuhanded oma naha punaseks. Ultraviolettkiirguse indeks tõusis kahel päeval Eesti kohta kõrge 7,2 ühikuni.

Välisilmast. Kamtsatkal jäeti maidipidustused ära tugeva lumetormi tõttu. USA-s Nebraskas sadas rahet, terade läbimõõt küündis 16 cm-ni. Tšiili armee õppustel hukkus lumetormis 45 noorsõdurit. Bangladeshis tapsid pikselöögid 17 inimest, võimas tornaado purustas ligi 50 küla.

Juuni 2005

Meie esisünoptik Merike Merilain tavitseb kinnitada: "Ilm ei korda

end kunagi!" Ega teinud ta seda ka tänavu juunis. Mullune jaanikuu mäletatavasti oli märg ja jahe, sellele eelnenu jälle külma- ja kuivavõitu, 1998. aastal trombine, 1999. aastal põrgupalavjne.

Kõikide Eesti kuude ühisnimetajaks jääb siiski tujukus. Isegi viimastimainitud "suvitajate unelmate suvel" kollitasid pidevalt äikesetormid. Metallica bänd ei julgenud Tallinnas esinema minnagi – kartsid rooste minna!

1. juuniga algas Atlandil ametlik orkaanide hooaeg. Raju kollitas ka Postimehe päeval – vaid suure vaevaga suudeti taevas Raekoja platsi kohal kuiva hoida. Tallinna vanalin-napäevadel nii ei vedanud – Mai-

krahvi kandidaatidel kippusid houbused poris perutades kukkuma.

Õnneks jäi kardetud tapjakihulaste rünnak piiri tagant tulemata, ilm oli lendavate vereimejate paljune-miseks küll igati paslik.

Kogu esimene kümpapäevak oli keskmisest jahedam, pigem kevadine kui suvine. Meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis rehkendati Eesti õhusoojuseks kesktlläbi 12 kraadi. Teises dekaadis jõudsid pärale kauaoodatud südasuvised keskmised kraadid (15,5°), edasi jälle veidi jahenes.

Kogu kuu keskmiseks saadi aga 14,2° (norm 14,1°). Soojemad paigad oli lõuna pool (Võrus 15,3°), saarte ilm oli tunduvalt vilum (Ristnas vaid 13,1°). Jaanipeod olid seekord kõikjal kuivad. EMHI koduleheküljel korraldatud ennustusvõistluses oli vaid 13% sääraseid, kes uskusid kuivaga pääsemist.

Veel kolm päeva varem olid ilmadudelid suurtes raskustes, siis otsustati ilusa ilma kasuks. Ja õigesti tehti. Kõik jäid rahule. Jaanilapäeva õhtul võis isegi kaine peaga näha taevas kaht päikest. See tähendas, et mitme kilomeetri kõrgusel koosnesid pilved jääkristallidest.

Jaanioõ, kõige lühem öö, siis kui eha koidude suud annab, oli pilves, kuid soe. Huvitav, miks pole küll meie feministid protesteerinud sellepärast, et hommik arvatakse öhtust targem olevat?!

Astronoomiline suvi algas tänavu 21. juunil, jaanipäevast paar päeva varem. Päris korrektne pole öelda, et jaanioõ on kõige lühem öö:

nimelt 18. ja 23. juuni vahel päeva pikkus ei muutu. Seetõttu kutsutakse seda pööripäeva (nagu ka talvist) mujal maailmas solstiitsiumiks ehk päikeseseisakuks.

Tartus on sel ajal päevad 18 tundi 18 minutit pikad, edasi hakkavad kukesammu võrra (1–2 minutit) kaanema.

Mõnel pool mujal oli jaanipäeval sooja kaks korda enam: Pakistanis ilusa nimega Sibi linnas 50, Pärsia lahe kaldal Omaanis 47 kraadi!

Pärast jaani keerati taevased kraanid jälle valla. Lõuna-Eestis möllas tugev äikesetorm 25. juunil. Kui kogu kuust kokkuvõtet tehtud said, selgus, et keskmine riigi vihmakogus ületas normi viiendiku võrra. Topeltportsu ehk 100 mm sai suvepealinn, kuivemad kohad olid Jõgeva ja Võru 50 millimeetriga.

Veel paistis tänavune juuni silma ägeda päikesega. Tartu–Tõravere ilmajaamas mõõdeti tervelt 10 päeval ultraviolettkiirguse indeksiks väärtusi üle 7 ühiku. (Kuue juures soovitatakse juba väga piiri pidada). Muide, juuni lõpus oli sama näitaja Portugalis lõunaosas 12, Tais 14 ja Himaalaja mägedes 16! Päikest paistis Eestis kõige enam Vilsandil (335 tundi), kõige vähem Mustvees – 244 tundi.

Austriat aga rabas külmaline. Tiirulis kasvas värsket lund peksu poole meetrini.

Juuli 2005

Juuli näitas järjekordselt Eesti ilmastiku mitmekesisust. Ilmataat on vahel, kuigi harva, õiglane. Pea igal

aastal tikuvad saared kuivusest kõrbema, sooja samuti ei taha sinna jaguda. Tänavu on aga just lääne poole jäävad maakohad need, mis ilmaga üllatavad.

Ei tule kohe meeldegi, et Hiiumaa tipus asuv Ristna oleks olnud meie kõige palavam paik! Aga just seal mõõdeti 11. juulil kuu absoluutseks õhutemperatuuri rekordiks 30,7°, samuti oli seal ka kuu keskmine kõrgeim 19,5 kraadiga. Seega üle kolme kraadi võrra normist (pikaajalisest keskmisest) enam. Ja ka merevesi oli seal vahepeal nagu vannis – 26 kraadi.

Kui Ristna oma päris tavalise 49 mm sajukogusega just hiiata ei saanud, siis teine saar, Kihnu pidi peaaegu uppuma. Seal sadas maha 134 mm vihma, mis teeb 244% normist. Kõvasti valas ka Lääne-Niigulas (96 mm) ja Pärnus (78 mm). Siinkohal peab küll kohe ütleva, et nood Pärnumaa head näitajad saavutati tänu kahe kuulõpu nädalavahetuse tugevatele vihmadele – pool juulit oli ka seal õige kuiv.

Kui klimatoloogid said kuu kokkuvõtet tehtud, selgus, et heinakuu oli väga soe: riigi keskmine 18,4° (norm 16,4°). Palavamad alad sattusid piiride lähedusse: Ristna (19,5°), Sirsa-Jõesuu (19,4°) ja Võru (19,1°), sisemaal oli jahedam (Kuusiku 17,8°).

Nagu suvekuudel tihti juhtub, tuli vihma hooti ja paiguti. Rapla- ja Tartumaa jäid juuli alguses päris kuivale, kolme nädalaga sadas seal vaid napp 7–9 mm.

Poole sajandi jooksul on põua-

sem heinakuu algus olnud vaid 1967. aastal (Tartus 20 päevaga 6 mm). Pole siis ime, et paljudes maakondades hakkas jälle kaevudes kollitama veepuudus nagu kolme aasta eest. Tartu (Tõravere) vihmakogus oligi Eesti väikseim: 24 mm. Viimati on sealmail kuivem olnud vaid 1994. ja 1999. aastail (16 ja 21 mm). Isegi tollel põuasel 2002. aastal oli 1 mm enam.

Päikese puuduse üle ei saanud puhkajad just nuriseda, seda paistis keskeltläbi 15% normist enam, eriti pillavalt aga kuu esimesel poolel. Ja ultraviolettkiirguse indeks, mis näitab naha pruunistumise või kõrvetamise võimalusi, oli kogu kuu väga kõrge, 6 ja 7 vahel. Sellest vahest ka šokolaadikarva inimeste rohkus mitte ainult rannas peesitajate hulgas.

Eelviimase kuupäeval paistis päike pilvede vahelt eriti teravalt – indeksiks määriti senise rekordi kordus: 7,7 ühikut. Muide, meid kaitsva osoonikihi paksus on Eesti kohal samuti veidi õhem.

Juuli viimane kolmandik pakkus peale päikese ka äikest. Esimene tugevam piksevihmahoog koos põidlaotsa suuruste jäätükkide sajuga tabas 7. juulil Hiiumaad.

Maa olevat kui lumega kaetud olnud. Edasised äikesed jäid rohkem kuu teise poolele.

22. juulil avati Tartu–Tõravere ilmajaama pidulikult esimene äikesemärkija Eestis, rahastajateks keskkonnainvesteeringute keskus ja Eesti Energia. See hakkas tööle ühtses süsteemis Soome ilmateenistuse

August 2005. Orkaan Katrina nimeline parkla New Orleansis.

välguanduritega. Säärane äikesevalve näitab eeskätt elektrimeestele ära kohad, kuhu valgud sisse löövad, ning samuti nagu sünoptikulegi, kust piksepilved tulevad ning kuhu nad suunduvad.

Nii peaks liini paranduste aeg lühenema. Klimatoloogid muidugi huvituvad sellest, kuskandis äikest kõige rohkem esineb, kas ikka tõesti Kagu-Eestis, nagu teatmikud väidavad.

Hispaaniat kimbutas viimase 60 aasta põletavaim põud, parem polnud olukord Portugalis. Kuumuse tõttu suri elanikke nii Itaalias, Bulgaarias, Rumeenias kui USA-s. Lõunanabal oli aga 75 kraadi külma.

August 2005

Lõikuskuu algul oli raskusi lõikusega – 5. kuupäevast keerati vihmakraanid valla. 10 päevaga ületati pea kõikjal terve kuu keskmised sajokogused. Kõige hullem olukord Lääne-Eestis: pärnakail täitusid keldrid mitte sügisandidest, vaid jälle veest, seekord õnneks mitte uputuseveest. Üle riigi kartsid põllumehed kartuli mädanema minekut.

7. augustil peeti Jõgeval IT-meeste ehk ilmatarkade neljandat kokkusaamist. Nood kurtsid, et säherdune sajuperiood tuli kõigile üllatuseks. Loodusmärkide järgi ennustamine muutub üha raskemaks.

Kerge polnud aga masinatelgi. Sünoptik Merike Merilain nentis Maalehes: "Nii troostitult ilmapilti, nagu pakkusid ilmamudelid, pole sel suvel näha saanudki. Jääb üle loota, et prognoos pole kunagi täiesti täpne, olgugi sündinud maailma võimsama arvuteis." Siiski jätkus säärane niru ilm veel hulk päevi.

Tugevate äikesevihmadega kaasnesid ka trombid-tornaadod. Üks säärane lõhkus 9. augustil Tõraveres observatooriumi peahoonele tüki katust ning murdis mitu jämedat kuuske ja ebatsuugat.

Et tegemist polnud pelgalt rajuhoo ehk pagiga, vaid tõelise trombiga, kinnitasid pealtnägijate kirjeldused. Tõnu Viik: "Kostis jube tuuleulg, maja poole lendasid puude ladvad. Esimest korda tundsin surmahirmu!". Anu Reinart: "Õhus lendasid katusetükid, puude ladvad olid otsekui märg pesu kokku väänatud!". Ilmajaamas, sadakonna meetri kaugusel keerise teest, mõõdeti tuule kiiruseks vaid 19 m/s.

Kolm päeva hiljem ründas teine tuulispask Maardut. Murdusid puud, lendasid majade katused ja staadioni tribüün. Üks pallimängu vaataja kommenteeris Internetis: "Äärekohtunik sai ühel tüdrukul jala last kinni, kui ta oli juba õhku tõusnud, ja tõmbas ta tagasi!"

Palju kahju tekitasid samuti tormituuled Rakveres ja Nõmmel. Täit kindlust öelda, et tegemist oli trombidega, küll pole. Äikesepilve alused tuulehoo on sageli väga tugevad ning tekitavad suuri purustusi.

Kui kuu lõppedes meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis tehti ilmast kokkuvõtteid, selgus, et augusti õhusoojuse üle ei saanud kurt – see oli 16,4° ehk kraadi võrra normist kõrgem. Palavaim paik oli seekord Narva-Jõesuu (17,4°), kus mõõdeti ka kuu kõrgeimaks temperatuuriks 27,1°. Jahe oli Kuusikul (15,8°).

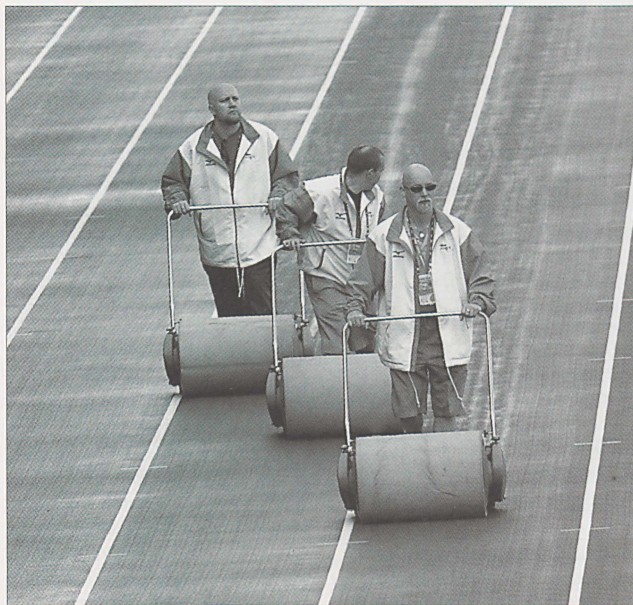
Teist kuud järjest sadas palju Lääne-Nigulas: 186 mm ehk 2,4 normi. Kahekordse portsu vihmavett said veel Kuusiku, Pärnu, Türi ja Tallinn. Kuu lõpukolmandik oli kuivem, ida pool, Peipsi ääres ja Põlvamaal tuli isegi aedu kasta.

Kogu riigi keskmiseks vihmakoguseks arutati 132 mm – sama palju kui juuli kõige märjemas paigas Kihnus!

Erakordselt rasketes ilmatingimustes (külm paduvihm, äike) möödus Helsingi MM kergejõustikus. Paljudes riikides katkestatakse pikse lähenemisel massiüritused juba siis, kui välgusahvatusest müristamiseni ei kulu 20 sekundit, ning jätkatakse, kui viimasest kõminast saab mööda 30 sekundit. Seekord läks õnneks.

Orkaan Katrina ähvardab saada kõige ohvriterohkemaks loodusõnnetuseks USA-s. 105 aasta eest uputasid tormilained Galvestoni linna 450 km New Orleansist lääne pool. Tookord hukkus 8000 kuni 10 000 elaniku.

New Orleans sarnaneb paljuski Hollandiga: suur osa maast asub allpool mere (jõe) pinda. Ainult et

August 2005. Helsingi MM kergejõustikus. Lakkamatu võitlus ilmaga.

Madalmaad on tunduvalt võimsamate tammidega kaitstud. Prantsuse mereministri krahv Pontchartraini järgi 1699. aastal nime saanud suure soolase veega järve veed on juba mitmel korral linna valgunud.

Viimati 1965. aastal purustas kaitsetammid 4. kategooria orkaan Betsy (hüüdnimega Miljardi Dollari Betsy). Ka siis pidid elanikud kuid ootama, enne kui linn kuivaks pumbati. Ohvraid oli aga vaid 76.

Tegelikult võib öelda, et orkaanid

on seda maailma üht suurimat sadamalinna seni säästnud: nad on ikka enne päralt jõudmist kas nõrgenenud või siis itta keeranud. Möödunud aastal pääseti napilt Ivanist ja Jeanne'ist. Viimane oleks ilmselt äärepealt saanud hüüdimeks New Orleansi Neitsi! Ent see võib juhtuda 6 aasta pärast. Ivan ja Katrina ei kollita ameeriklasi aga enam iialgi. Hävingut toonud orkaanid kustutatakse ju nimestikust.